

Innst. S. nr. 18.

(1998-99)

Innstilling fra kommunalkomiteen om Sametingets virksomhet 1997.

St.meld. nr. 52 (1997-98).

Til Stortinget.

1. SAMMENDRAG

1.1 Innledning

Sametinget har avgitt sin årsmelding til departementet om Sametingets virksomhet i 1997. Årsmeldingen inneholder en redegjørelse for Sametingets politiske virksomhet, Sametingsvalget 1997, Sametingets forvaltningsmessige oppgaver, samt økonomiske og administrative konsekvenser.

Etter §p1-3 i sameloven skal Sametingets årsmelding oversendes Regjeringen. Regjeringen legger meldingen frem for Stortinget hvert år. Meldingen vil således være et viktig styringsinstrument når de sentrale styresmaktene skal behandle samiske spørsmål.

Det er Regjeringens siktemål at Regjeringens melding til Stortinget hvert fjerde år skal inneholde en mer grundig og prinsipiell drøfting av statsmyndighetenes samepolitikk. Dette skjedde sist i St.meld. nr. 41 (1996-97) og tilleggsmelding St.meld. nr. 18 (1997-98).

I stortingsmeldingen tar Regjeringens sikte på å gi en tilbakemelding på de saker Sametinget tar opp i sin årsmelding og de saker Sametinget har behandlet i 1997.

1.2 Sametingets årsmelding

1.2.1 Forholdet Sametinget og sentrale myndigheter

Sametinget har over flere år, både i forbindelse med enkeltsaker og i årsmelding- og prinsippmeldingsammenheng, vist til mangel på reell tilbakemelding fra sentrale myndigheter på grunnleggende problemstillinger som tinget reiser. Tinget har etterlyst en grundig drøfting fra regjering og storting på fundamentale spørsmål om samepolitikken og forholdet mellom sentrale myndigheter og Sametinget som folkevalgt organ.

I årsmelding for 1996 (vedtatt 5. februar 1996) fremmer tinget i kap. 5 Sametingets fremtidige utfordringer og muligheter. Her reises prinsipielle betraktninger om retten til selvbestemmelse, om det materielle grunnlaget for samisk kulturutøvelse, norsk og

internasjonal rettsutvikling og påfølgende praktiske konsekvenser for samepolitikken i Norge. I St.meld. nr. 41 (1996-97) Om norsk samepolitikk, er de prinsipielle utfordringene for norsk urfolkspolitikk sett i lys av den internasjonale rettsutvikling som har funnet sted det siste tiår, ikke grepet fatt i og drøftet av Regjeringen.

For Sametinget er det derfor viktig at Regjeringen vurderer egen oppfølging av Sametingets vedtak og initiativ i årsmelding- og prinsippmeldingsammenheng. Sametinget ser behovet for at Regjeringens prinsippmelding, i tillegg til det tilbakeskuende perspektiv og beskrivelse av nåsituasjonen, bærer større preg av respondering på de forslag og problemstillinger tinget fremmer når det gjelder fremtidige utfordringer for det samiske samfunn.

1.2.2 Fremtidige utfordringer og muligheter

I likhet med urfolk verden over har samene hevdet, og vil hevde, at retten til selvbestemmelse også gjelder verdens urfolk, og dette må anerkjennes av verdenssamfunnet. For samene innebærer dette rett til å bestemme over egen kultur, samfunnsliv og egne områder. Av dette følger det at grunnprinsippet i forholdet mellom samer og ikke-samer, er at en forhandler seg frem til enighet og gjensidige avtaler mellom våre folks representative organer. Dette grunnprinsippet må fastslås i lovs form.

Grunnprinsippet må også legges til grunn for Sametingets myndighet og ansvar, i tråd med retten til selvbestemmelse, og tingets rolle som den sentrale premissleverandør i samepolitikken. Det må foretas en helhetlig gjennomgang av folkerettens regler for urfolks rettigheter med sikte på å få en harmonisering og oppdatering av norsk lov. Et alternativ er at en på generelt grunnlag inkorporerer tiltrådte konvensjoner i norsk lov.

Den fremtidige samepolitiske utviklingen er sådan nært knyttet opp mot urfolksutviklingen internasjonalt.

Sametinget vil i samarbeid med Sametinget i Finland og Sverige fortsatt være en aktør i arbeidet på FN-nivå og øvrige internasjonale fora der en finner det hensiktsmessig. Samarbeidet med andre urfolk er her grunnleggende. På nasjonalt nivå må dette ivaretas ved at Sametinget er representert i offisielle statlige delegasjoner. Sametinget skal jevnlig gi tilbakemelding på Norges oppfølging av konvensjoner som berører urfolk. Her er ILO-konvensjonen nr. 169 og Konvensjon om biologisk mangfold sentrale. Samarbeidet i arktisk med Arktisk Råd som sentral institusjon, skal styrkes. De samiske folkevalgte organ innehar også et ansvar for å gi Barentsregionsamarbeidet et nødvendig urfolksinnhold. Kontakt og samarbeid med samer på russisk side, samt andre urfolk i regionen, danner vesentlige utfordringer for Sametinget. Samtidig foregår det en rekke prosesser internasjonalt på miljøområdet som Sametinget vil delta i.

For å møte fremtidige utfordringer og å løfte samiske spørsmål opp på et norsk og internasjonalt nivå, betinger dette et bredt og aktivt samarbeid mellom de samiske folkevalgte organ. Sametingene er i ferd med å utvikle Samisk parlamentarisk råd til det organ som blant annet skal håndtere en "felles samisk utenrikspolitikk". Gjennom etableringen og utvikling av et sekretariat, vil en effektivisere det nordisk samiske samarbeidet, og forholdet til samene på russisk side. Samisk parlamentarisk råd vil styrke det samlede samiske engasjement internasjonalt.

Sametingene i Finland, Sverige og Norge har samtidig inngått en avtale om et felles samisk språksamarbeid. Dette er en naturlig konsekvens av den reelle språksituasjonen i disse landene.

Sametinget ser frem til utforming av en mest mulig lik samepolitikk i de nordiske land. Samekonvensjonen som er under utvikling, skal skape rammer for en harmonisering av samepolitikken mellom landene. Sametinget ser behovet for at dette arbeidet prioriteres og fremskyndes.

Samlet sett bidrar utfordringene på det internasjonale og nordiske plan behov for økte ressurser politisk og administrativt.

Den samepolitiske utviklingen nasjonalt vil på kort sikt være knyttet opp mot oppfølgingen av Samerettsutvalgets innstilling om naturgrunnlaget for samisk kultur (NOU 1994:7). Dette vil legge bånd på betydelige ressurser i tinget. Behovet for økt samisk kompetanse på de fleste samfunnsområder danner en av de største utfordringene for Sametinget og norske myndigheter i fremtiden. En positiv utvikling på språk- og utdanningsiden er i denne sammenheng avgjørende. Dette medfører også behov for økonomiske ressurser.

En sametingsplan skal utarbeides for inneværende periode. Det ligger store utfordringer i å følge opp og finne midler til oppfølging av tingets plankonsept på en rekke områder. Handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder skal settes ut i livet. Tingets språkplaner, Samisk jordbruksplan, Samisk forskningsplan, utredning om samiske kulturhus, bibliotek og infotjeneste

samt tiltak på en rekke andre vesentlige områder skal munne ut i konkrete tiltak. Tinget vil arbeide for at Sosial- og helsedepartementets Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge (NOU 1995:6) følges opp på en tilfredsstillende måte. Oppfølging av Fiskeridepartementets innstilling fra Samisk fiskeriuvalg vil også legge bånd på ressurser i fremtiden.

Sametinget må sikre at informasjonen om Sametinget og samiske forhold skjer på samiske premisser, og i takt med utviklingen generelt i og utenfor det samiske samfunn. Det må derfor tilføres økonomiske midler og en offentlig samisk informasjonstjeneste.

Det foreligger behov for en betydelig økning av de økonomiske redskaper tinget rår over på finansieringsiden. Dette er nødvendig for å skape gode rammevilkår for samisk kultur- og næringsutøvelse. I tillegg foregår det en kontinuerlig prosess med å skape gode rammevilkår for forvaltningen av midlene som bevilges over statsbudsjettet. Sametingets forvaltningsorganer er fortsatt under oppbygging. For å sikre forsvarlig forvaltning i henhold til god forvaltningsskikk, er det nødvendig at organene gis reelle muligheter for dette. Samtidig må de fysiske rammevilkårene for tingets virksomhet bedres. Planene for etablering av et verdig sametingsbygg skal realiseres.

Utviklingen siden 1994 viser at tingets reelle økonomi ikke er styrket, på tross av økende oppgaver og engasjement. Økt ansvar og virksomhet i Sametinget, har på ingen måte blitt fulgt opp tilsvarende budsjettmessig.

Sametinget ser ut fra dette behov for at sentrale myndigheter foretar en grunnleggende vurdering av tingets virksomhet, sett i lys av de økonomiske rammevilkår tinget rår over. En positiv holdning, og en reell vilje til å sikre og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv for fremtiden, må følges opp i praktisk politikk. Økt innsats på det samiske området, vil uansett ikke være av en slik størrelse at det på noen måte vil forrykke eller true den økonomiske situasjonen i Norge.

For å følge opp og ivareta de behov som eksisterer i det samiske samfunn, er det derfor nødvendig med en kraftig oppjustering av tingets budsjett og til øvrige samiske tiltak. Sametinget foreslår en økning på 27,6Ϯmill. kroner på tingets budsjett, samt vel 60Ϯmill. kroner på andre budsjettposter utenfor sametingssystemet for 1999.

I et eget underkapittel i meldingen presenteres sentrale saksområder som Sametinget og Sametingsrådet har behandlet i løpet av året. De fleste av disse sakene er kommentert av Regjeringen i meldingen, se kap. 1.4. nedenunder.

1.3 Regjeringens samarbeid med Sametinget

Regjeringen viser til at Sametinget i sin årsmelding har understreket at samene vil hevde retten til selvbestemmelse. Sametinget har ikke gitt noen nærmere definisjon på hva de mener med denne retten. Slik Regjeringen forstår det vil kjernen i denne retten måtte

være at samene innenfor det nasjonale rammeverket i størst mulig grad skal kunne styre utviklingen av det samiske samfunnet, både hva gjelder det materielle kulturgrunnlaget, retten til å overføre kultur fra generasjon til generasjon, retten til å formulere og målbære egne ønsker og å representere seg selv.

Når det gjelder Sametingets rett til selvbestemmelse over egen kultur og samfunnsliv, er dette også et mål for Regjeringen. På denne bakgrunn har det fra Sameetingets opprettelse vært en kontinuerlig prosess for overføring av myndighet fra departementene til Sameetinget. Regjeringen har i St.meld. nr. 18 (1997-98) tillegg til St.meld. nr. 41 (1996-97) understreket at Regjeringen har som målsetting å gi Sametinget større politisk innflytelse i saker som er av spesiell interesse for den samiske befolkningen, slik som skolepolitikk, næringsutvikling, språk og kultur.

Når det gjelder samenes rett til selvbestemmelse over landområder, er dette behandlet i Samerettsutvalgets innstilling. Regjeringen vil vurdere forhold omkring samenes rett til selvbestemmelse over egne landområder i denne sammenheng. ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger er en viktig faktor i vurderingen av Samerettsutvalgets innstilling.

Sametinget har videre i sin årsmelding understreket at grunnprinsippet i forholdet mellom samer og ikke-samer, er at en forhandler seg frem til enighet og gjensidige avtaler mellom våre folks representative organer og at dette grunnprinsippet må fastsettes i lovs form. Det kommer imidlertid ikke klart fram hva Sametinget legger i en slik forhandlingsrett.

ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger har i art. 6 bestemmelser om regjeringenes konsultasjon med urbefolkningenes representative organer. Konvensjonen understreker at konsultasjonene skal foregå i beste hensikt og med den målsetting å oppnå enighet om eller tilslutning til de foreslåtte tiltakene.

I meldingen vises det til at Sametinget skal være hovedaktør i utviklingen av det samiske samfunnet. Det er imidlertid på det rene at den øvrige samfunnsutviklingen i Norge legger rammer for utviklingen av det samiske samfunnet. Sametinget har derfor en viktig rolle som premissleverandør og som rådgivende organ overfor myndighetene. For at Sametinget i størst mulig grad skal kunne påvirke denne utviklingen er det av avgjørende betydning at det legges opp til et nært samarbeid mellom Sametinget og Regjeringen. Målet med et slikt samarbeid må være å komme frem til ordninger hvor Sametinget i størst mulig grad skal kunne ha innflytelse på utviklingen av det samiske samfunnet, samtidig som Regjeringen opprettholder den nødvendige grad av den helhetlige faglige myndighet på sitt ansvarsområde. Et mål med samarbeidet må videre være at Sametinget etterhvert må få større avgjørelsesmyndighet i saker som angår den samiske befolkning. Samtidig er det viktig å sikre Sametinget innflytelse på de generelle samfunnsprosesser i Norge som også vil legge rammer for det samiske samfunnet. Først og fremst bør dette gjøres ved at Sametinget kommer inn

i prosessen i utviklingen av de forskjellige politikkområdene så tidlig som mulig. Regjeringen vil arbeide for å utvikle et nærmere samarbeid med Sametinget med sikte på å øke Sametingets mulighet til innflytelse på de prosesser som direkte berører det samiske samfunnet eller i stor grad setter rammer for utviklingen av dette.

Et sentralt område for samarbeid mellom Regjeringen og Sametinget er budsjettprosessen. Regjeringen vil etablere faste møter på politisk nivå mellom Sameetinget og Kommunal- og regionaldepartementet, og øvrige berørte departementer. Det ble avholdt møter mellom kommunal- og regionalministeren og sameittingspresidenten, og mellom kulturministeren og sameittingspresidenten, 27.januar 1998. På disse møtene ble Sametingets prioriteringer for neste års budsjett drøftet.

For å styrke utviklingen av en helhetlig samepolitikk og Sametingets innflytelse på denne utviklingen er det av avgjørende betydning med god samordning mellom fagdepartementene. Ut fra denne erkjennelse har Regjeringen den 12.januar 1998 opprettet et eget statssekretærutvalg for samiske spørsmål. Statssekretærutvalget ledes av statssekretæren for samepolitiske saker i Kommunal- og regionaldepartementet. Utvalget har hittil hatt 4 møter. Statssekretærutvalget vil være et viktig forum for diskusjon om større prinsipielle samepolitiske saker som Regjeringen behandler. En hovedoppgave for utvalget er å arbeide for å skape et mest mulig helhetlig rammeverk for samepolitikken.

Et annet viktig instrument i Regjeringens bestrebelse mot en bedre samordning av samepolitikken er utnevnelsen av en egen statssekretær for samiske saker. Gjennom statssekretærens arbeid har Kommunal- og regionaldepartementet løpende kontakt med politisk ledelse i fagdepartementene om samepolitiske saker.

Regjeringen legger stor vekt på samordning av samiske saker også i budsjettssammenheng, og har etablert nye prosedyrer for behandling av samiske saker. Samiske saker fremmes samlet til Regjeringens budsjettkonferanser, og Regjeringens samepolitikk og bevilgninger til særlige samiske tiltak skal gis en samlet omtale i Kommunal- og regionaldepartementets St.prp. nr. 1. Kommunal- og regionaldepartementet har ansvar for å initiere og samordne de nødvendige prosesser i denne sammenheng.

1.4 Regjeringens arbeid med samepolitiske saker og oppfølging av Sametingets merknader

1.4.1 Sametingsvalget

Sametingsvalget ble avviklet samtidig med stortingsvalget 15.pseptember 1997. Det endelige resultat av sametingsvalget var klart først 11 dager etter at valget var gjennomført. Kommuner som tar imot få stemmer til sametingsvalget har påpekt at det apparat som må bygges opp for å motta og holde valgoppgjør for disse få stemmene er svært ressurskrevende. Kommunal- og regionaldepartementet er derfor enig med Sametinget i

at det er grunn til å vurdere valgreglene før neste same-tingsvalg.

1.4.2 Utdanning

I januar 1998 sendte Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet ut høringsbrev om presiseringer av prinsipper og retningslinjer for opplæringen i grunnskolen etter det samiske læreplanverket. Departementet arbeider nå med de endelige formuleringene av de nevnte presiseringer.

Det er oppnevnt et utvalg som skal utrede samisk lærerutdanning. Samisk utdanningsråd, Sametinget og Samisk høgskole har hver foreslått tre medlemmer. Mandatet for utredningsgruppa er nå fastsatt.

Den 3. april 1998 fremmet Regjeringen Ot.prp. nr. 46 (1997-98) Om lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova). Regjeringens forslag til nye lovbestemmelser for samisk opplæring bygger i stor grad på Opplæringslovutvalgets forslag til bestemmelser.

- I Ot.prp. nr. 46 (1997-98) blir det foreslått at betegnelsen same og samisk distrikt skal defineres på en utvetydig måte med referanse til sameloven. Adjektivet og språkbenevnelsen samisk blir foreslått å omfatte alle de tre samiske hovedspråkene i Norge. Den individuelle retten til opplæring i samisk språk for samiske elever foreslås utvidet til å gjelde hele landet både i grunnskolen og i den videregående skolen. Kommunene kan etter lovforslaget gi forskrift om at alle i grunnskolealderen i samiske distrikter skal ha opplæring i samisk språk. I kommuner utenfor samiske distrikter vil etter lovforslaget krav fra minst ti elever gi rett til opplæring i og på samisk. Denne retten har de så lenge det er minst seks elever igjen i gruppen.
- Lovforslaget innebærer at Sametinget skal få fullmakt til å fastsette det samiske innholdet i læreplanverket for grunnskolen og fastsette læreplaner i samiske språkfag og de særlige samiske fagene i videregående opplæring (duodji og reindrift) innenfor rammer for tids- og ressursbruk som er fastsatt av departementet. Når det gjelder læreplaner for andre fag enn samisk for elever som har samisk i fagkretsen, foreslås det at Sametinget i samarbeid med departementet skal utarbeide utkast til planer som Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet skal fastsette.
- Myndighetsoverføring til Sametinget vil kreve administrativ kapasitet og pedagogisk fagkompetanse. Departementet vil overføre sekretariatet for Samisk utdanningsråd til Sametinget. Samisk utdanningsråd vil bli nedlagt fra samme tidspunkt.

Fra midten av 80-tallet har det innefor rammen av samarbeidsforumet "Conference of Circumpolar North Ministries of Education" funnet sted regelmessige samlinger for utdanningsministrene i nordområdene (Canada, Alaska, Grønland, Norge, Finland og Russ-

land). Konferansen har hovedsakelig fokusert på utdanning for urfolksgrupper i nordområdene, og har bl.a. resultert i etableringen av et nettverk av høgskoler i de aktuelle land (Consortium of Small Colleges), der også Samisk høgskole deltar.

Våren 1998 vil det første kullet samiske sykepleiere bli uteksaminert av Samisk høgskole, desentralisert fra Høgskolen i Finnmark avd. Hammerfest. Høsten 1998 vil det bli tatt opp et nytt kull til samisk sykepleierutdanning desentralisert til Kautokeino.

1.4.3 Kultur

1.4.3.1 Arbeidet med stortingsmelding om museum, bibliotek og arkiv

Kulturdepartementet vil sette igang et arbeid med en stortingsmelding om museum, bibliotek og arkiv. Departementet vil legge opp til et nært samarbeid med Sametinget i dette arbeidet.

1.4.3.2 Samisk forlagsdrift

Over Sametingets budsjett ble det i 1997 avsatt 1,5 mill. kroner til samisk forlagsdrift. Tilskuddet er ment som et bidrag til utgivelse av skjønnlitteratur på samisk og for å sikre utgivelse av slik litteratur på et område der salgSTALLene vanligvis er lave. Det er imidlertid viktig at produksjonen av skjønnlitteratur på samisk blir fulgt opp av et tilfredsstillende salgs- og distribusjonsapparat.

1.4.3.3 Språk

Aktiv bruk av samisk språk står sentralt i den videre utvikling av samisk kultur. Samisk orddatabank har en viktig oppgave når det gjelder utviklingen av terminologi. Dette er et arbeid som krever kontinuerlig oppfølging og videreføring.

1.4.3.4 Kulturutvikling

Sentralt i utviklingen av den samiske kultur står kunstnerne. De tilskuddsordninger som finnes under Sametinget og på statsbudsjettet for øvrig, er viktige bidrag for å gi kunstnerne et økonomisk grunnlag å arbeide ut fra. Påvisningen av manglende ressurser er et forhold både Sametinget og statsmyndigheten for øvrig har merket seg.

1.4.3.5 Felles nordisk språksamarbeid

Kulturdepartementet ser det som viktig at det finner sted et samarbeid mellom samer i alle land når det gjelder den samiske språkutviklingen. På den måten hindres en utvikling der språkene i de ulike land går i forskjellige retning. Det felles nordiske språksamarbeidet som er satt i gang, og der også samene i Russland er med, må i denne omgang ses som et positivt tiltak.

1.4.3.6 Samiske kulturbygg

Møteplasser er viktig for kulturell utfoldelse og utvikling. Dette gjelder ikke minst innen området samisk kultur. Sametinget har utarbeidet en samlet plan for samiske kulturbygg der dette er et sentralt

moment. I sin vurdering av statlige investeringstilskudd til samiske kulturbygg vil derfor Kulturdepartementet legge Sametingets plan til grunn og fremme forslag i overensstemmelse med Sametingets prioriteringer.

1.4.3.7 Overføring av forvaltningsansvar for statstilskudd til Sametinget

I St.meld. nr. 41 (1996-97) Om norsk samepolitikk ble det foreslått at forvaltningsansvaret for statstilskuddene til Samisk musikkfestival, Beavivvâs Sâmi Teáhter, Samisk spesialbibliotek og De Samiske Samlinger overføres til Sametinget. Stortinget sluttet seg til forslaget under behandlingen av St.meld. nr. 41 (1996-97) og St.meld. nr. 18 (1997-98). Kulturdepartementet vil ta initiativ til å drøfte disse overføringene med Sametinget.

1.4.4 Næringspolitikk

1.4.4.1 Reindrift

Landbruksdepartementet vil understreke at en snarlig reintalltilpasning i Finnmark vil være nødvendig for å sikre et biologisk mangfold og det materielle grunnlaget for reindriftnæringen i disse områdene.

Reindriftsavtalen 1998-99

Staten og Norske Reindriftssamers Landsforbund avsluttet forhandlingen om den nye reindriftsavtalen i mars 1998. Reindriftsavtalens økonomiske ramme er opprettholdt uendret med 750 mill. kroner.

I tillegg er partene enige om å disponere i alt 900 mill. kroner til engangstiltak. Av dette bevilges 500 mill. kroner over statsbudsjettet, mens 400 mill. kroner dekkes av omdisponeringer innenfor eksisterende avtalerammer.

Engangstiltakene er delvis rettet mot å avhjelpe situasjonen for reindriften i Finnmark og Troms etter krisenvinteren 1996-97, og delvis for å avhjelpe situasjonen for enkelte driftsenheter i Troms, Nordland, og Sør-Trøndelag/Hedmark etter flere år med vedvarende tap. Det avsettes også 4,5 mill. kroner til dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt for slaktesesongen 1998-99.

Det foreslås videre at produksjonstilskudd skal falle bort for driftsenheter der eieren har alderspensjon. Dette gjøres for å stimulere til tidligere generasjons- overganger.

Situasjonen etter Aursundendommen og nedsettelse av reindriftslovkommissjon

Norske Reindriftssamers Landsforbund framsatte 5. desember 1997 krav om at det må avklares nærmere hvordan situasjonen som har oppstått i de sørsamiske områdene etter Høyesteretts dom i Aursundensaken vil bli fulgt opp fra myndighetenes side, og at det må nedsettes en reindriftslovkommissjon for en generell gjennomgang av reindriftslovgivningen.

I samråd med Kommunal- og regionaldepartementet la Landbruksdepartementet frem et opplegg for hånd-

tering av situasjonen i sørområdene og for revisjon av reindriftsloven.

I meldingen er det redegjort for hvordan situasjonen etter Aursundendommen forutsettes håndtert.

Når det gjelder spørsmål om endringer i reindriftsloven som berører de grunnleggende rettighetsspørsmål for næringen, forutsetter Landbruksdepartementet at disse vurderes i forbindelse med videreføring av Same rettsutvalgets arbeid. Det er imidlertid mye som taler for at en mer begrenset revisjon av loven, som berører forvaltningen og de mer interne forhold i næringen, er ønskelig og nødvendig. Landbruksdepartementet har derfor kommet til at det nedsettes et utvalg med mandat å gjennomgå reindriftsloven med sikte på å revidere de bestemmelser som gjelder styringen og forvaltningen av reindriften og regulering av de interne forhold i reindriften.

1.4.4.2 Fiskeri

Fiskeridepartementet vil med det første legge fram en stortingsmelding om strategier for fremtidig utvikling av norsk fiskerinæring. Oppfølgingen av innstillingen fra Samisk fiskeritutvalg vil bli behandlet i denne.

1.4.5 Barn og unge

1.4.5.1 Samisk barne- og ungdomsplan

Sametingets barne- og ungdomsplan ble behandlet i Sametinget høsten 1997. Planen vil bli et viktig redskap for oppfølging av Barneombudets kartleggingsprosjekt av levekår og livssituasjon for samiske barn og unge, og NOU 1995: 6 "Plan for helse- og sosialtjenester i den samiske befolkning i Norge". Disse utredningene har kartlagt dagens situasjon, og peker på forhold og foreslår tiltak som det vil være naturlig å følge opp gjennom en helhetlig barne- og ungdomsplan.

Barne- og ungdomsplanen inneholder forslag til tiltak på følgende områder: Identitetsskapende arbeid, utdanning, helse og sosiale tjenester, media, ungdomsorganisasjoner, kultur, religion, næring og forskning. Planen vil bli et viktig bidrag til bedring av samiske barns oppvekstkår, spesielt når det gjelder barn og ungdom utenfor kjerneområdet i Finnmark. Barne- og ungdomsplanen vil også kunne bli et redskap som klargjør mål og bidrar til nødvendig samarbeid mellom ulike forvaltningsnivå.

1.4.5.2 Særskilt tilskudd til samiske barnehager

Det gis et særskilt tilskudd til samiske barnehager. Tilskuddet kommer i tillegg til det ordinære statstilskuddet og skal dekke de ekstrautgifter et samisk barnehagetilbud medfører. Målet med tilskuddsordningen er å sikre at samiske barn i barnehagene får utvikle og styrke sitt samiske språk og kulturgrunnlag.

Departementet igangsatte høsten 1997 en evaluering av det samiske tilskuddet.

Det er foreslått at særskilt tilskudd til samiske barnehager skal overføres til Sametinget, men tidspunktet for overføringen er foreløpig ikke avklart.

1.4.5.3 Samisk utdanningsråd - tilskudd til utviklings-tiltak på barnehageområdet

Samisk utdanningsråd er fra 1994 styrket med en egen fagkonsulent på barnehageområdet. Dette har gitt Samisk utdanningsråd nødvendig kompetanse og muligheter for å arbeide nærmere med utfordringer på barnehagefeltet. For Barne- og familiedepartementet og fylkesmennene er Samisk utdanningsråd et rådgivende organ i samiske barnehagespørsmål.

Samisk utdanningsråd har i 1997 fått 200p000pkroner til utviklingsarbeid i barnehager.

1.4.6 Likestilling

Kvinnene innen reindriften har på en del områder i dag ikke oppnådd den nødvendige likestilling. En viktig målsetting for Regjeringen er derfor å styrke samiske kvinners situasjon i reindriften, slik at de yrkesmessig likestilles med menns yrkesaktivitet innenfor næringen. På denne bakgrunn har avtalepartene i forbindelse med reindriftsavtalen 1998-99 ønsket å synliggjøre kvinnesens verdiskapende arbeid i reindriften ved at det gis et ekstra produksjonstilskudd på 22p500 kroner til driftsenheter hvor begge ektefellene deltar aktivt i reindriften. For ytterligere å styrke kvinnene innen reindriften, vil det bli opprettet en kvinnekonsulentstilling ved Reindriftsforvaltningen i Alta.

1.4.7 Samiske helse- og sosialspørsmål

Sosial- og helsedepartementet vil avklare organisatoriske og administrative forhold vedrørende oppfølgingen av NOU 1995: 6 "Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge" gjennom en dialog med Sametinget, jf. årsmeldingens pkt. 2.1.3.

Sosial- og helsedepartementet ønsker fra 1999 å overføre øremerkede tilskuddsmidler til opplærings-tiltak, forsøks- og utviklingsarbeid m.m. til Sametinget. Fra høsten 1998 vil dette bli forberedt gjennom overføring av midler til en saksbehandlerstilling ved Sametinget, som vil bistå Sametinget i oppfølgingen av NOU 1995:6.

Regjeringen vil utarbeide en handlingsplan for oppfølgingen av NOU 1995:6 for perioden 1998-2001. Denne vil berøre flere departementers ansvarsområder, men arbeidet forankres i Sosial- og helsedepartementet.

I forhold til den helse- og sosialfaglige oppfølging vil Sametinget og dets organer ha en rådgivende rolle overfor Sosial- og helsedepartementet.

1.4.8 Tiltak for å bekjempe prostitusjon

Regjeringen er opptatt av de problemer prostitusjon medfører i Finnmark. Politiet i Finnmark, spesielt i Vardø politidistrikt, har lagt ned et stort arbeid for å kontrollere dette. Men politiets innsats må tilpasses det faktum at kjøp og salg av seksuelle tjenester ikke er straffbart i Norge. Spørsmålet om å kriminalisere prostitusjon og/eller kjøp av seksuelle tjenester, ble vurdert av Seksuallovbruddutvalget. Utvalget gikk ikke inn for

kriminalisering. Utredningen har vært på høring, og saken er nå til vurdering i Justisdepartementet.

1.4.9 Naturgrunnlaget for samisk kultur

Nærings- og handelsdepartementet finner ikke grunn til å kommentere Sametingets oppfatning av forslaget til ny minerallov da dette ikke er et forslag utarbeidet av departementet, men av et utvalg nedsatt av departementet. Forslaget er således et selvstendig forslag fremmet av Minerallovutvalget.

Departementet finner imidlertid grunn til å kommentere nærmere Sametingets uttalelse om at de finner det påfallende at Minerallovutvalget ble nedsatt så lenge Samerettsutvalgets mandat ikke var oppfylt.

Lovverket knyttet til mineraler er til dels gammelt, fragmentert og uoversiktlig, og det har lenge vært behov for å foreta en gjennomgang med tanke på samling av regelverket i en lov og nødvendige forandringer for å bringe regelverket mer i pakt med nåtidens behov. Det ble derfor ansett nødvendig å sette i gang dette lov-arbeidet i 1993. Pga. forholdet til samiske interesser ble det oppnevnt en representant fra Sametinget (Otto Jebens) til Minerallovutvalget. Forholdet til samiske spørsmål utgjorde en begrenset del av arbeidet med ny minerallovgivning, og departementet fant det ikke forsvarlig å utsette dette omfattende arbeidet til Samerettsutvalgets utredning var fremlagt bl.a. fordi tidspunktet for dette var usikkert.

Nærings- og handelsdepartementet arbeider med en egen proposisjon om ny minerallov. Departementet tar sikte på at spørsmål omkring mineralutvinning i samiske områder skal reguleres gjennom egne forskrifter. Nærings- og handelsdepartementet vil opprette dialog med Sametinget vedrørende utformingen av forskriften.

Konvensjon om biologisk mangfold

Sametinget deltar i oppfølging av konvensjonen om biologisk mangfold gjennom deltakelse i den norske delegasjonen på internasjonale møter. Miljøverndepartementet mener dette er svært positivt og viktig for andre urfolk.

Sametinget fremholder at det biologiske mangfoldet danner det materielle kulturgrunnlaget også for samene som urfolk og minoritet, og at sikring av det materielle grunnlaget er den beste forutsetning for å kunne drive kulturvern. Sametinget har videre vist til at samisk høsting av ressursene er i seg selv et vern av det biologiske mangfoldet.

Miljøverndepartementet vil bemerke at samspillet mellom kultur og natur er viktig. For å kunne bevare det som er grunnlaget for kulturen - naturen - må utøvelse av samisk kultur skje på en måte som ikke ødelegger naturgrunnlaget, jf. utstrakt bruk av snøscooter og barmarkskjøretøyer. Når det gjelder høsting av ressursene, har reinbeiter vært - og er - overbeitet, og er eksempel på at samisk høsting av ressursene ikke alltid verner det biologiske mangfoldet. Høsting av ressursene skal være bærekraftig, dvs at høstingen må skje innenfor naturens

tålegrense. I denne sammenhengen vil det være viktig å bygge på samisk kunnskap og tradisjoner.

Samisk kulturminneråd

Samisk kulturminneråds virksomhet er nå under evaluering og rapport fra evalueringen vil foreligge i løpet av sommeren 1998. Rapporten vil danne grunnlag for Miljøverndepartementets videre arbeid med Samisk kulturminneråd.

1.4.10 Nordisk samarbeid

1.4.10.1 Nordisk samekonvensjon

En nordisk arbeidsgruppe med representanter fra regjeringene og sametingene i Finland, Sverige og Norge har i perioden desember 1996-juni 1998 drøftet grunnlag og behov for en nordisk samekonvensjon.

En enstemmig arbeidsgruppe anbefaler at det så snart som mulig etableres et nordisk samarbeid der man får et organisert politisk samarbeid på nordisk nivå. En erklæring bør danne grunnlag for opprettelsen og oppfølgingen av samarbeidet. Arbeidsgruppen har kommet med forslag til hvordan det nordiske samarbeidet i samiske spørsmål kan organiseres.

Det bør være to nivåer på dette samarbeidet:

1. Ministrene og sametingspresidenter kommer sammen en gang i året.
2. En fast gruppe av embetsmenn/tjenestemenn fra regjeringene og sametingene som kommer sammen noe oftere.

I tillegg nedsettes det ekspertutvalg/komiteer etter behov.

Den nordiske arbeidsgruppen har utført et forberedende arbeid for den videre prosess med sikte på en nordisk samekonvensjon. En enstemmig arbeidsgruppe konstaterer at arbeidet med en nordisk samekonvensjon er viktig og at det bør føres videre. Arbeidsgruppen presiserer at det er grunnlag og behov for en nordisk samekonvensjon. På bakgrunn av dette anbefaler arbeidsgruppen at det arbeides videre med sikte på en nordisk samekonvensjon. En mulig måte å gjøre dette på, er å utpeke et ekspertutvalg som arbeider videre med spørsmålet, og utreder dette nærmere før man eventuelt nedsetter et forhandlingsutvalg.

1.4.10.2 Samisk parlamentarisk råd

Sametingspresidentene vedtok på møte den 3. november 1997 at Samisk parlamentarisk råd først formelt kan oppnevnes den 24. februar 1999. Frem til da vil sametingspresidentene fungere som styre for dette samarbeidet.

Sametingene har opprettet et fellesprosjekt for å planlegge etableringen av Samisk parlamentarisk råd. Prosjektet har sekretariat i Kautokeino. Regjeringen ser utviklingen av Samisk parlamentarisk råd å være av stor betydning for utviklingen av det felles samiske

samfunnet. Utviklingen av et Samisk parlamentarisk råd vil også gi nye muligheter for samarbeid mellom Sametingene og nordiske organer.

Det er viktig å se spørsmålet om Samisk parlamentarisk råd i sammenheng med det øvrige samarbeidet som foregår på nordisk plan omkring samiske spørsmål.

1.4.11 Samene i utenrikspolitisk sammenheng

Norge har påtatt seg en rekke forpliktelser i forhold til de internasjonale konvensjoner og andre instrumenter Norge har ratifisert. Her er først og fremst Norges forpliktelser i forhold til bestemmelsene i ILO-konvensjon nr. 169 sentrale. Norge er videre aktive i arbeidet med FNs urfolkserklæring. Det er på det rene at utviklingen i det internasjonale samfunnet, og spesielt Norges aktive rolle i denne utviklingen forplikter Norge i forhold til gjennomføringen av sin samepolitikk. Videre er det klart at gjennomføringen av de forpliktelser Norge har påtatt seg gjennom ratifisering av internasjonale konvensjoner vil være av betydning for utviklingen av forståelsen av disse konvensjonene internasjonalt.

Sametinget understreker for øvrig behov for en forsterket satsing på urfolksamarbeid innenfor Arktisk Råd, Konvensjonen om biologisk mangfold og Agenda 21. Utenriksdepartementet vil understreke at utgifter til reisevirksomhet som følge av et økt internasjonalt engasjement fra samisk side, naturlig bør dekkes over budsjettmidler som er øremerket til samiske formål og som disponeres av Kommunal- og regionaldepartementet.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Sylvia Brustad, Odd Eriksen, Aud Gaundal, Gard Folkvord og Signe Øye, fra Kristelig Folkeparti, Olaf Gjedrem og Ivar Østberg, fra Høyre, Sverre J. Hoddevik og Erna Solberg, fra Senterpartiet, Morten Lund og fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, ser det som positivt at Sametinget i sin årsmelding ikke bare rapporterer fra året som har gått, men også tar opp framtidige utfordringer og oppgaver.

Flertallet vil peke på at den finner det positivt at Regjeringen gir en fylldig tilbakemelding på Sametingets årsmelding, og de problemstillinger Sametinget tar opp.

Flertallet har merket seg at Sametinget vil hevde retten til selvbestemmelse. Flertallet er enig med Regjeringen i dens definisjon av at denne retten vil bestå i at samene innenfor det nasjonale rammeverk i størst mulig grad skal kunne styre utviklingen av det samiske samfunn.

Flertallet er enig i at spørsmålet om selvbestemmelse over landområder, som er behandlet i Sameretts-

utvalgets innstilling, blir vurdert etter den høring som nå pågår.

Flertallet vil vise til at Stortinget ved behandling av St.prp. nr. 102 (1989-90) i Innst. S. nr. 197 (1989-90) ga sitt samtykke til ratifikasjon av ILO-konvensjon 169 Om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater.

Flertallet ser det som viktig at det er et nært samarbeid mellom Regjeringen og Sametinget. Flertallet er enig i at Sametinget skal være hovedaktør i utviklingen av det samiske samfunnet, samtidig som Regjeringen ivaretar den helhetlige myndighet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er enig i at Sametinget etterhvert får større avgjørelsesmyndighet i saker som angår den samiske befolkningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sin merknad i Innst. S. nr. 145 (1997-98) som lyder:

«Komiteens medlemmer fra Høyre mener det må vises varsomhet med myndighetsoverføring til Sametinget i spørsmål som både berører den norske og den samiske befolkning. En slik myndighetsoverføring vil kunne skape grunnlag for konflikter lokalt.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil vise til at Regjeringen har opprettet et eget statssekretærutvalg for samiske spørsmål og har en egen statssekretær på samiske spørsmål for å samordne samepolitikken innenfor de enkelte departementene. Flertallet ser det som positivt at Regjeringen legger opp til et tettere tverrfaglig samarbeid innen det samepolitiske området.

Flertallet har merket seg det legges opp til et sterkt samarbeid med Sametinget i budsjettprosessen.

Flertallet ser det som viktig av hensyn til Sametingets legitimitet at de valgte representanter har et godt grunnlag av stemmer bak seg. Flertallet har merket seg at man ved sametingsvalget hadde det høyeste antall stemmer noen gang.

Flertallet vil likevel peke på at i enkelte valgkretser er antall stemmeberettigede så lavt at spørsmålet om legitimitet kan reises.

Flertallet er enig med Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet i at det er grunn til å vurdere valgreglene før neste sametingsvalg.

Flertallet vil vise til Sametingets omtale av Aursunddommen. Flertallet har merket seg at Landbruksdepartementet i stortingsmeldingen gir opplysninger om hvordan staten vil følge opp konsekvensene av denne dommen.

Flertallet vil vise til at kvinner innen reindriftsnæringen på en del områder ikke har oppnådd den nødvendige likestilling. Flertallet ser derfor positivt på

at avtalepartene innen reindrifftsavtalen ønsker å synliggjøre kvinnenenes verdiskapende arbeid ved at det gis et ekstra tilskudd på 225000 kroner til driftsenheter hvor begge ektefeller deltar aktivt i reindriften.

Flertallet viser til Sametingets uttalelse om prostitusjon, og sier seg enig i at denne virksomheten er et alvorlig samfunnsproblem.

Flertallet er kjent med at det i juli 1998 etter norsk initiativ ble oppnådd enighet om et russisk-norsk samarbeidsprosjekt som skal kartlegge om den russiske prostitusjonsvirksomheten i Finnmark er av organisert art. Samarbeidet skal skje mellom politiet i begge land.

Flertallet ser det som viktig at Regjeringen ser på mulige tiltak som kan forebygge prostitusjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Lødve Solholm og Torbjørn Andersen, mener at så lenge Sametinget eksisterer, er Sametingets årsmelding til Regjeringen å oppfatte som et informativt dokument og en informasjonskanal mellom Sametinget og sentrale myndigheter.

Disse medlemmer viser for øvrig til sitt prinsipielle standpunkt om at Sametinget bør nedlegges, jf. Fremskrittspartiets merknader til St.meld. nr. 41 (1996-97) og tilleggs melding St.meld. nr. 18 (1997-98).

Disse medlemmer tar til etterretning Regjeringens tilbakemelding til Stortinget vedrørende innholdet i Sametingets årsmelding i St.meld. nr. 52 (1997-98) om Sametingets virksomhet i 1997.

Disse medlemmer etterlyser en klarere holdning fra Regjeringens side om hvordan Regjeringen tolker de samiske krav om selvbestemmelse og krav om retten til land og vann i de samiske områder.

Disse medlemmer ser det som viktig med en nærmere konkretisert grenseoppgang for hvor langt de samiske selvbestemmelseskravene skal kunne strekke seg. En nærmere konkretisering av det faktiske innholdet i de samiske krav om retten til økt selvbestemmelse og økt avgjørelsesmyndighet må av disse grunner utdypes nærmere.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader og forslag i Innst. S. nr. 145 (1997-98) Om norsk samepolitikk.

Dette medlem vil spesielt understreke at det etter vårt syn er behov for en fastere møteform mellom Stortinget og Sametinget, utover vanlige komitehøringer, i tillegg til det formaliserte samarbeid mellom Sametinget og Regjeringen, og at vi fortsatt vil arbeide for å få dette til.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

St.meld. nr. 52 (1997-98) - Om Sametingets virksomhet 1997 - vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunalkomiteen, den 3. november 1998.

Sylvia Brustad,
leder.

Ivar Østberg,
ordfører.

Erna Solberg,
sekretær.